

Zachowanie psów po adopcji ze schroniska

Anna Wójcik, Zuzanna Dziedzic

**Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,
Katedra Dobrostanu Zwierząt i Doświadczalnictwa**

Wstęp

Psy adoptowane ze schronisk, często manifestują problemy behawioralne [3, 9]. Według badań przeprowadzonych przez Borutę i in. [1] zaburzenia te pojawiają się u przeważającej większości zwierząt, a najczęściej zwraca się uwagę na: agresywne zachowania wobec innych psów, nieumiejętność chodzenia na smyczy, nieutrzymywanie czystości w domu oraz skłonności destrukcyjne.

Biorąc pod uwagę raporty Głównego Inspektora Weterynarii oraz Najwyższej Izby Kontroli, wskazują one na przepełnienie w polskich schroniskach, zaniedbanie powierzchni użytkowej, nieprzestrzeganie zaleceń dotyczących oddzielnych przestrzeni dla psów młodych, chorych bądź agresywnych oraz niewystarczające wsparcie lekarzy weterynarii. Badania prowadzone w schroniskach wskazują na występowanie stresu i szeregu problemów behawioralnych u psów [3]. Wynikają one często [15] z niemożności kontrolowania sytuacji, co jest nieodłącznym elementem przebywania zwierząt w zamkniętych boksach o małej powierzchni i postrzegania przez nie swojego położenia. Dulis i Mituniewicz [3] zaznaczają, iż stres utrzymujący się w organizmie przez długi czas może negatywnie oddziaływać na pracę organizmu. Dodatkowo mogą powstawać zmiany w mózgu, prowadzące do rozstroju emocjonalnego. Lopes i in. [12] twierdzą, że zachowania niepożądane mogą wystąpić, jako konsekwencje przebywania psa w stresującym środowisku (np. hałaśliwe, skontaminowane, bądź skąpe w bodźce miejsca). Stan zdrowia psychicznego zwierząt poprawia wprowadzanie w schroniskach „wzbogacenia środowiska”, które polega na uatrakcyjnianiu otoczenia za pomocą różnorodnych bodźców. Ma ono na celu zmotywować zwierzęta do wykazywania naturalnego dla swojego gatunku behawioru i tym samym podnieść poziom jego dobrostanu [12]. U psów ze schronisk, w których stosuje się tę metodę, zaobserwowano pozytywne zmiany w zakresie występujących zachowań niepożądanych [7].

Badania przeprowadzone przez Dulis i Mituniewicza [3] potwierdzają, że kluczowym czynnikiem determinującym występowanie problemów behawioralnych jest długi czas spędzony przez psy w schroniskach. Herron i in. [7] dodają, iż wpływ na ich występowanie ma również utrzymywanie psów pojedynczo.

Kolejną grupą zachowań, z którymi możemy spotkać się u psów w schroniskach, będą zachowania niepożądane, definiowane jako takie, które są sprzeczne z ocze-

kiwaniami opiekuna [2, 5, 6, 10] lub normami przyjętymi dla gatunku [10]. W związku z tym można podzielić je na względnie niepożądane, które są kwestią indywidualnych preferencji, oraz bezwzględnie niepożądane, stanowiące bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa zwierzęcia bądź jego otoczenia [5, 6].

Należy również uwzględnić źródło omawianego problemu, co umożliwi kolejny podział – na zachowania wyuczone, instynktowne oraz emocjonalne. Przykładem uzasadniającym istotność tego podziału może być szczekanie lub gryzienie. W zależności od okoliczności będziemy je klasyfikować jako takie, które zostało wzmocnione, leży w naturze psa lub wynika z poszukiwania ulgi [6].

Obraz zachowań niepożądanych zmienia się w zależności od kontekstu i perspektywy. W dzisiejszym zindustrializowanym środowisku psy zachowują się zgodnie z zakodowanymi w genach instynktami, które w przeszłości były postrzegane jako pomocne. Teraz niektóre z reakcji na dane bodźce są interpretowane jako problem behawioralny [16]. Identyfikacja zachowania problematycznego może nastąpić również w wyniku zmiany trybu życia lub miejsca zamieszkania. Na przykładzie wokalizacji: szczekanie jako sygnał od psa stróżującego na wsi jest akceptowany, jednak w bloku już nie [10].

Postrzegamy niektóre zachowania jako niepożądane, ponieważ antropomorfizujemy psa i odbieramy mu jego „psią” naturę, starając się pozbawić go instynktów, historii, a nawet płci. Źródło frustracji opiekunów w takim przypadku wynika z nierzeczywistych wyobrażeń ignorujących zwierzęce cechy psów. Prawda jest taka, że pies nie zawsze dostosowuje się do naszych oczekiwań. Niekiedy nieadekwatnie reaguje na komendy, spożywa przypadkowe przedmioty podczas spacerów lub wykazuje nieposłuszeństwo. Alternatywą nie jest ignorancja i obojętność wobec zwierzęcia, a szczerze zainteresowanie jego potrzebami i korzeniami. Więź między ludźmi a zwierzętami może się formować jedynie w oparciu o zrozumienie, a nie projekcje [8].

Sposób, w jaki człowiek odbiera psa przebywającego w schronisku, jest kluczowy w podjęciu decyzji o adopcji. Wpływ na ocenę mają zarówno obserwacje zachowania zwierząt, jak i wygląd ich boksów. Na pierwszy czynnik pracownicy schroniska mają częściowy wpływ, wspomagając się narzędziami takimi jak tresura, czy socjalizacja wtórna. Za drugi element odpowiadają oni całkowicie i mogą go dowolnie modyfikować. Jest to istotne również ze względu na to, że jak wiadomo, środowisko, w jakim przebywają zwierzęta, ma wpływ na ich zachowanie [9]. Stąd rola osób pracujących w schroniskach oraz ich wolontariuszy jest tak istotna. Ich obowiązkiem jest optymalizacja dobrostanu jego podopiecznych poprzez liczne działania socjalizacyjne. Niekiedy nie jest znana historia zwierząt i nie można przewidzieć, czy na zachowanie psa wpływa jego aktualne środowisko, czy traumatyczne przeżycia [3]. Wiele osób adoptuje psy ze schronisk, nie będąc w pełni świadomym stopnia odpowiedzialności związanej z tym wyborem. Brak kompleksowej wiedzy o historii adoptowanego psa, jego problemach behawioralnych może przyczynić się do manifestacji niepożądanych zachowań przygar-

niętych zwierząt, co może generować trudności w radzeniu sobie z konsekwencjami podjętej decyzji o adopcji psa ze schroniska.

Celem pracy była ocena zmiany zachowania psów po adopcji ze schroniska oraz weryfikacja trwałości problemów behawioralnych i zachowań niepożądanych u psów znajdujących się u nowych właścicieli.

Materiały i metody

Badania zostały zrealizowane przy użyciu kwestionariuszy rozpowszechnionych drogą internetową. Warunkiem przystąpienia do ankiety, było posiadanie psa adoptowanego ze schroniska. Respondenci zostali poproszeni o przesłanie odpowiedzi dla każdego psa oddzielnie, w przypadku adopcji więcej niż jednego podopiecznego.

Formularz z pytaniami został udostępniony na portalu społecznościowym Facebook na grupach: „Behawioryzm i szkolenie psów”, „Twój pies pod kontrolą – porady behawioralne, psi bazarek, psie wydarzenia!” oraz „Psy i Ja!”. Ankieta była dostępna od 22 marca do 17 kwietnia 2024 roku, a liczba otrzymanych odpowiedzi wynosiła 349.

Pytania zawarte w badaniu dotyczyły zachowania psów przed i po adopcji ze schroniska, występowania zachowań niepożądanych i ich trwałości oraz korzystania z pomocy specjalistów w tej dziedzinie. Wyniki zostały opracowane przy użyciu programu Microsoft Excel.

Omówienie wyników i dyskusja

W badaniu wzięło udział 349 właścicieli adoptowanych psów, w tym 328 kobiet, 20 mężczyzn i jedna osoba niebinarna. Do najliczniejszej grupy wiekowej należeli respondenci w przedziale wiekowym 26-35 lat (98 osób) oraz 36-45 lat (86 osób). W trzeciej co do liczebności grupie znalazły się osoby między 18 a 25 rokiem życia (74 osób), natomiast internautów w wieku 46-55 lat było 59. Najmniej odpowiedzi uzyskano od osób z przedziałów: powyżej 55 lat (29 osób) oraz poniżej 18 lat (3 osoby). Znaczna większość ankietowanych (277 osób) zadeklarowała, że mieszkają w mieście, pozostałe 72 osoby mieszkały na wsi. Na pytanie o tryb życia, 66 osób (18,9%) odpowiedziało, iż większość czasu spędza poza domem. Ankietowanych częściej przebywających w domu było 110 (31,5%), a tych, którym trudno wskazać odpowiedź – 173 (49,6%). Liczebność respondentów z podziałem na grupy dotyczące statusu jest następująca: osoby pracujące – 275, uczniowie/studenci – 53, osoby niepracujące – 12, emeryci/renciści – 8.

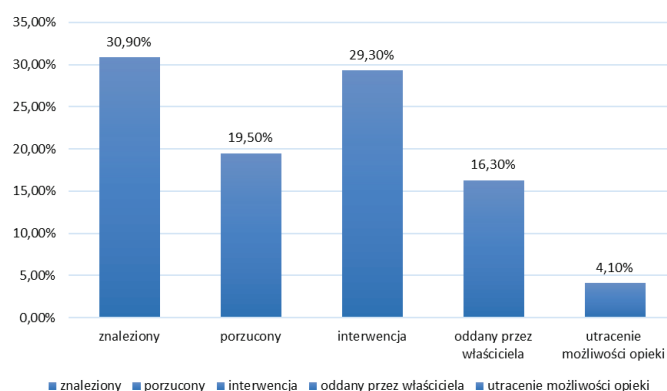
Pierwsza część ankiety dotyczyła podstawowych informacji o psach. Respondenci byli właścicielami 192 psów i 157 suk. Większość stanowiły psy będące mieszańcami wielorasowymi (230 odpowiedzi), 100 właścicieli uznało, iż ich pies jest w typie rasy, a jedynie 19 psów zostało uznanych za rasowe. Najliczniejszą grupą były psy powyżej 6. roku życia (92 sztuki), a najmniej liczną grupą były psy poniżej 1. roku 39 sztuk. Psów w wieku 1-2 lata było 72 sztuki, 2-4 lata – 87 sztuk i w wieku 4-6 lat – 58 sztuk. Większość psów była wykastrowana lub wysterylizowana (84%).

Respondenci zostali poproszeni również o scharakteryzowanie stanu zdrowia ich psa. Ponad 75% wskazało,

że jest on dobry. Najczęściej występującymi grupami chorób wskazanymi przez respondentów były choroby związane z przewodem pokarmowym (31 odpowiedzi), układem ruchu (22 odpowiedzi), alergię (16 odpowiedzi) oraz choroby narządów zmysłów (16 odpowiedzi). Pozostałe osoby wymieniły: choroby układu moczowego (10 odpowiedzi); problemy z tarczycą (6 odpowiedzi); choroby układu krążenia (5 odpowiedzi); nowotwory (5 odpowiedzi) oraz inne schorzenia (12 odpowiedzi). W kategorii „inne” wymieniono między innymi: padaczkę, świerzbowca, chorobę Cushinga, zapadniętą tchawicę oraz te związane z zaniedbaniem. Według Mamzer [14] zaburzenia trawienia mogą być efektem stresu i nieodpowiednich warunków utrzymania psów w schroniskach.

Respondenci zapytani o znajomość historii/przyczyny znalezienia się psa w schronisku w większości odpowiedzieli, że nie wiedzą, dlaczego pies znalazł się w schronisku (207 – 59,3%). Pozostali (142 – 40,7%) przyznali, że mają taką wiedzę, a 123 osoby wskazały konkretną przyczynę (wykres 1).

Odpowiedzi ankietowanych wskazują, że najczęstsze przyczyny pobytu psa w schronisku to: zostały znalezione oraz odebrane w wyniku interwencji. Najrzadziej psy trafiały do schroniska na skutek utraty możliwości opieki nad zwierzęciem np. na skutek śmierci właściciela (5 odpowiedzi).

Wykres 1. Przyczyna znalezienia się psa w schronisku

Na pytanie dotyczące długości pobytu psa w schronisku respondenci odpowiadali, wybierając jeden z zaproponowanych przedziałów czasowych (tab. 1).

Tabela 1
Długość pobytu psa w schronisku

Czas spędzony w schronisku	Liczba psów
Do jednego miesiąca	85
1-6 miesięcy	170
6-12 miesięcy	40
Od roku do 2 lat	29
Powyżej 2 lat	25

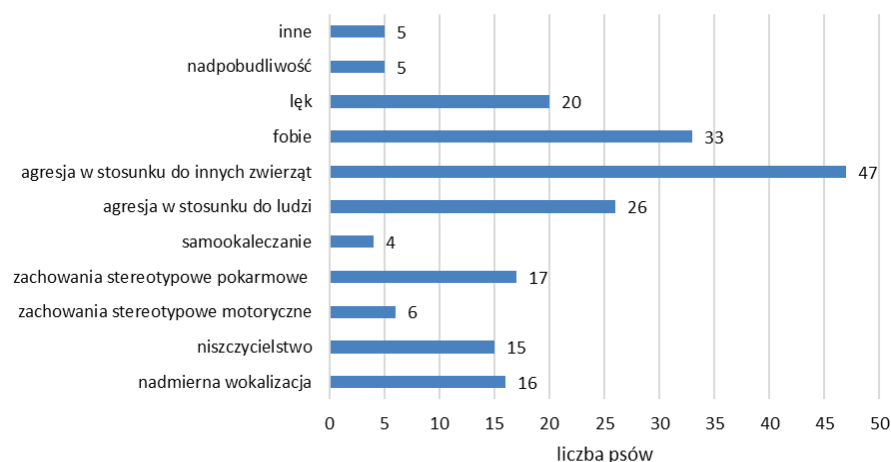
Dane te wskazują, że prawie połowa psów (48,7%) znajduje dom między jednym a sześcioma miesiącami pobytu w schronisku. Natomiast najmniejszą szansę na adopcję miały psy przebywające w schronisku ponad dwa lata.

Odpowiedzi internautów zapytanych o występowanie u psów zachowań niepożądanych/konfliktowych podczas pobytu w schronisku były następujące: nie – 131 odpowiedzi, nie wiem – 125, tak – 93. Wśród dodatkowych wypowiedzi respondentów odnośnie do tego pytania, pojawiły się następujące informacje:

- Suka w wieku 4-6 lat: *Pies nie radził sobie z emocjami, co pracownicy określali jako „bardzo energiczna i szalona”.*
- Pies w wieku 1-2 lata: *Schronisko nie poinformowało nas o żadnych problemach.*
- Suka w wieku 1-2 lata: *Brak pełnej informacji o problemach behawioralnych psa ze strony schroniska przed adopcją.*

Zych [17] w swoim artykule na temat zarządzania informacją w procesie adopcji psów podkreśla rolę, jaką pracownicy schronisk odgrywają, dysponując takimi informacjami. Odpowiedni i spójny opis może zwiększyć liczbę udanych adopcji i usprawnić ich przebieg. Natomiast nieadekwatne rozpoznanie osobowości oraz charakterystyki psa będzie przyczyniało się do wytworzenia nieprawdziwego obrazu psa w głowie potencjalnego nowego właściciela. Taka sytuacja może skutkować późniejszymi trudnościami w opiece nad zwierzęciem i prawdopodobieństwem nasilania się zachowań problematycznych.

Respondenci potwierdzający występowanie zachowań niepożądanych, spośród wymienionych w pytaniu odpowiedzi wybierali te, które dotyczyły ich psa. Ankietowani mogli również podać własne propozycje. Wyniki zostały przedstawione na wykresie 2. Można stwierdzić, że około połowa psów przebywająca w schronisku (50,5%) mierzyła się z czynnikami powodującymi agresję w stosunku do innych zwierząt. Często występowały również fobie, których nie należy mylić z lękiem.

Wykres 2. Zachowania niepożądane występujące u psów podczas pobytu w schronisku

Pierwsze pojęcie wiąże się z irracjonalną i nieproporcjonalną reakcją na pewien bodziec/sytuację. Natomiast lęk jest definiowany jako „Przewidywanie niebezpieczeństwa lub zagrożenia, którego źródło może, ale nie musi, być określone; zachowanie lękowe może występować mimo braku bodźca wzbudzającego” [11].

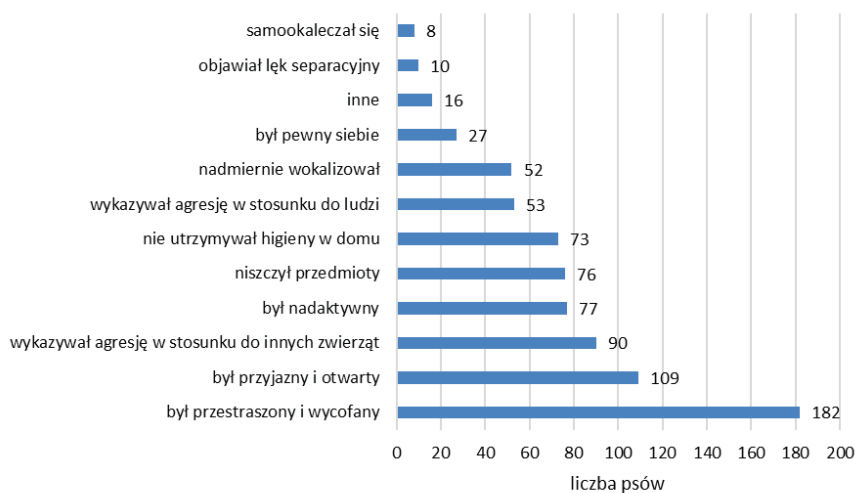
Z uzyskanych odpowiedzi na pytanie, czy podczas pobytu psa w schronisku była prowadzona terapia behawioralna – wynika, że nie jest to częste zjawisko. Aż 241 osób twierdziło, że nie. Brak wiedzy na ten temat zgłosiły 92 osoby, a jedynie 16 udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Mniej niż jedna trzecia z nich (5 osób) potrafiła udzielić opisu przebiegu terapii. Poniżej zostały przytoczone ich wypowiedzi:

- Pies w wieku 1-2 lata: *Ogólne spotkania z behawiorystą, mające na celu wsparcie dla psa przy nowej dla niego sytuacji i akceptację warunków, w jakich się znalazł.*
- Pies w wieku 4-6 lat: *Pies uczestniczył w grupowych spacerach socjalizacyjnych.*
- Pies w wieku 2-4 lata: *Praca z posłuszeństwa, przełamywanie swoich lęków, oraz socjalizacja podstawowa – brak u pierwszego właściciela.*
- Pies w wieku 2-4 lata: *Stopniowe przyzwyczajanie się do nowych opiekunów, częste odwiedziny na jego terenie. Otrzymana wiedza jak postępować z psem lęklwym.*
- Suka w wieku 2-4 lata: *Praca w domu tymczasowym, przyniosła super efekty, strach zmalał, choć nie znikł do końca. Dotyk człowieka już nie boli, ale nadal jest bardzo ostrożna w stosunku do ludzi, a dzieci unika jak ognia.*

Ankietowani zostali zapytani o czas, który minął od adopcji psa. W przypadku 170 respondentów upłynęło więcej niż dwa lata. Kolejne odpowiedzi, to następujące przedziały czasowe: mniej niż miesiąc – 10, od miesiąca do pół roku – 53, od pół roku do roku – 48, od roku do dwóch lat – 68.

Następne pytania w ankiecie dotyczyły zachowania psów już bezpośrednio po adopcji (w ciągu pierwszego miesiąca) oraz zmian, jakie zaobserwowano w zachowaniu psów.

Wykres 3. przedstawia odpowiedzi respondentów na pytanie o to, jak pies zachowywał się przez pierwszy miesiąc po adopcji. Najczęściej psy były przestraszone i wycofane (182 odpowiedzi). Tylko 109 respondentów wskazało, że pies był przyjazny i otwarty. Około jedna czwarta ankietowanych (90 odpowiedzi, 25,8%) zgłosiła występowanie agresji w stosunku do innych zwierząt. W kategorii „inne” uwzględniono zachowania takie jak: obojętność, kradzież rzeczy osobistych, obrona zasobów,

Wykres 3. Zachowanie psa przez pierwszy miesiąc po adopcji

zaburzenia snu oraz spożywania pokarmu, agresja podczas zabawy oraz agresja lękowa. Mamzer [14] twierdzi, że „[...] niesłuchanie istotny jest zakres aktywności kognitywno-emocjonalnej przez bodźcowanie uzyskiwane przez kontakt z ludźmi oraz zewnętrznym, zmiennym otoczeniem. Zaniechanie zaspokajania tych potrzeb może skutkować zaburzeniami emocjonalnymi, przejawiającymi się agresją lękową wobec nieznanych bodźców i sytuacji”.

Wybrane odpowiedzi respondentów opisujących zachowanie ich psów:

- Suka powyżej 6 lat: *Nie potrafiła chodzić po schodach, nie wiedziała co to smycz, nie potrafiła chodzić na spacer (12 lat siedziała w kojcu);*
- Pies w wieku 2-4 lata: *Nie był zsocjalizowany do życia w mieście. Był nastawiony pozytywnie do obcych ludzi i zwierząt, ale wyglądało na to, że pierwszy raz mieszka w mieście, musiał się bardzo dużo uczyć od samego początku.*
- Suka w wieku 2-4 lata: *Bała się nowych rzeczy, np. winda, klatka schodowa, panele w mieszkaniu.*
- Pies w wieku 2-4 lata: *Bał się smyczy obroży i szelek, prawdopodobnie nigdy nie był uczony chodzenia na smyczy.*

Ocena ankietowanych dotycząca zmiany zachowania psa po adopcji ze schroniska przedstawia się następująco: pies częściowo zmienił swoje zachowanie – 212 odpowiedzi (60,7%), całkowicie zmieniło się jego zachowanie – 113 odpowiedzi (32,4%), nie nastąpiły zmiany w jego zachowaniu – 24 (6,9%). Zdecydowana większość osób uznała, że zmiany, które zaszły są pozytywne (296 – 92,2%). Jedynie 25 osób wskazało zmiany w zachowaniu jako negatywne (7,8%). Czas, po jakim ankietowani zaobserwowali pierwsze zmiany w zachowaniu psa, przedstawiono w tabeli 2. Z uzyskanych informacji wynika, że zmiany w zachowaniu najczęściej zauważono po 2-3 miesiącach. Wśród odpowiedzi „trudno powiedzieć” znajdowały się takie, które wskazywały na

obserwację zmian dopiero po konkretnym wydarzeniu np. przeprowadzce, wyleczeniu lub wprowadzeniu innego psa.

Kolejnym zagadnieniem, o które zapytano respondentów w kwestionariuszu, był problem występowania zachowań niepożądanych. Internauci mieli wskazać, czy ich pies wykazuje takie zachowania. Aż 185 osób (53%) przyznało, że tak, a 68 (19,5%) odpowiedziało, że ten problem dotyczył ich w przeszłości, ale już nie. Łącznie 253 właścicieli (72,5%) mierzy się, lub mierzyło z trudnościami związanymi z zachowaniem ich psów. Natomiast 67 (19,2%) ankietowanych odpowiedziało, że nie występują problemy z zachowaniem psów, a 29 (8,3%) osób nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

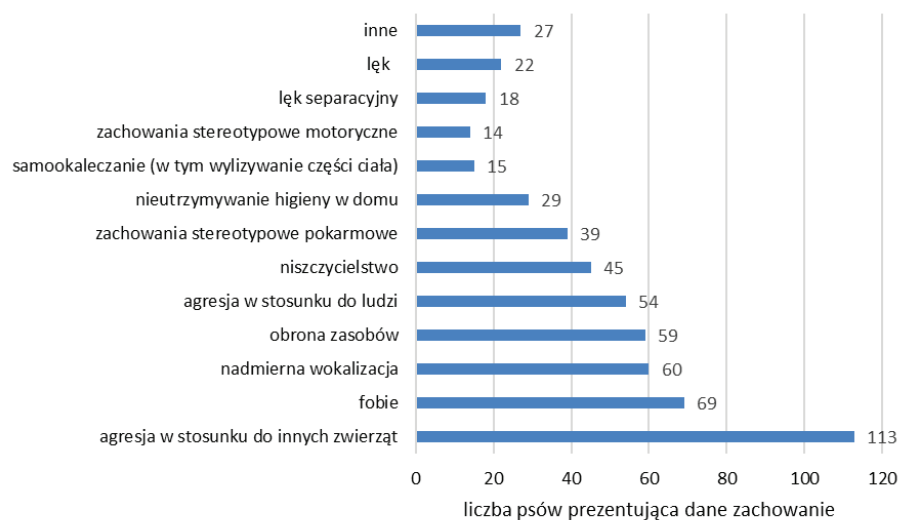
Tabela 2

Pierwsze zmiany w zachowaniu psa

Czas	Liczba psów
Do miesiąca	52
2-3 miesiąc	128
4-5 miesiąc	28
6-12 miesiąc	77
Powyżej roku	9
Trudno powiedzieć	13

Duszyńska i Han [4] przeprowadziły badania, których celem była ocena występowania zachowań niepożądanych u psów. „Uzyskane na podstawie ankiet informacje wskazują, iż występowanie zachowań niepożądanych u psów utrzymywanych dla przyjemności jest powszechne”. Dodają, że prawie wszyscy ankietowani zadeklarowali przynajmniej jedno zachowanie uwzględnione w kwestionariuszu. Natomiast Boruta i in. [1] podali, że w ich badaniach występowanie problemów behawioralnych po adopcji psa zgłosiło 65,6% respondentów.

Ankietowani, którzy obserwowali w przeszłości zachowania niepożądane u swoich adoptowanych zwierząt, mieli wskazać te, z którymi się spotykali. Najliczniej występowała u psów agresja w stosunku do innych zwierząt oraz fobie (wykres 4). Ankietowani wymieniali wśród nich, między innymi te związane z dźwiękami, pojazdami oraz ciemnością. Najrzadziej respondenci spotykali się z samookaleczaniem psów i motorycznymi zachowaniami stereotypowymi. W odpowiedziach „inne” respondenci wskazywali na występowanie: fiksacji, agresji lękowej oraz smyczowej, zjadanie odpadków, ucieczki, łapczywe jedzenie oraz kradzież pokarmu, kontrolowanie i skakanie na ludzi. Poza zaproponowanymi odpowiedziami w ankiecie mogli wskazać własne obserwacje. W odpowiedziach własnych najczęściej

Wykres 4. Obserwowane zachowania niepożądane po adopcji

wymieniano lęk, przede wszystkim wskazano lęk przed ludźmi (głównie mężczyznami). Według Kosińskiej (2003) za przyczyny lęku przed obcymi mogą odpowiadać ograniczone bodźce środowiskowe w okresie szczenięcym lub traumatyczne doświadczenia z przeszłości. Za objawianie się lęku podczas kontaktu z domownikami, najprawdopodobniej odpowiada zbytne karcenie psa.

Respondenci, którzy deklarowali, że ich psy w przeszłości wykazywały zachowania niepożądane, zostali poproszeni o wskazanie tych, które udało się wyeliminować. Po zestawieniu odpowiedzi z wynikami przedstawionymi na wykresie 4. okazało się, że w największym zakresie udało się wyeliminować nieutrzymywanie higieny w domu (82,8% osób już nie zmagają się z tym problemem). Najtrudniejszymi do wyeliminowania (tab. 3) okazały się: obrona zasobów (28,8%) oraz fobie (23,2%). Podobne wyniki otrzymali Boruta i in. [1], którzy wskazują, że u wszystkich psów po adopcji problem z załatwianiem się w domu był jedynie przejściowy.

Tabela 3

Wyeliminowane zachowania niepożądane

Zachowanie niepożądane	Wyeliminowane przypadki
Nieutrzymywanie higieny	24 (82,8%)
Niszczycielstwo	27 (60%)
Samookaleczanie	7 (47%)
Zachowania stereotypowe motoryczne	6 (43%)
Zachowania stereotypowe pokarmowe	16 (41%)
Agresja w stosunku do ludzi	22 (40,7%)
Nadmierna wokalizacja	21 (35%)
Agresja w stosunku do innych zwierząt	35 (31%)
Obrona zasobów	17 (28,8%)
Fobie	16 (23,2%)

Internauci zostali zapytani o to, czy korzystali z pomocy specjalisty w sprawie zachowania psa. Większość respondentów (149 osób) nie korzystała z pomocy specjalisty, 117 osób korzystało, a 83 odpowiedziały, że robiły to w przeszłości, ale nie kontynuują treningów/terapii.

Według odpowiedzi ankietowanych najpopularniejszym specjalistą, do którego zgłaszają się po pomoc w sprawie zachowania swojego psa – jest behawiorysta (169 odpowiedzi, 84,5%). Do lekarza weterynarii na konsultacje wybrało się 80 osób (40%), do trenera psów – 72 osoby (36%), a zoopsychologa wybrało 20 ankietowanych (10%). Najmniej osób zdecydowało się na kontynuację współpracy ze specjalistą ze schroniska (17 odpowiedzi, 8,5%).

Łapińska [13] wskazuje, że praca schroniskowego behawiorysty jest bardziej złożona, niż może się wydawać. Wiele schronisk nie stać na obsadzenie stanowiska specjalisty zajmującego się zachowaniem zwierząt i poprawy ich dobrostanu. Efektywność jego pracy zależy nie tylko od jego wiedzy i doświadczenia, ale także czynników, na które może nie mieć wpływu: wystarczająca liczba pracowników, chęci do współpracy z ich strony oraz umiejętności komunikacyjne i zaangażowanie osób biorących udział w procesie adopcyjnym.

Osoby, które odpowiedziały, że w przeszłości korzystały z pomocy specjalisty, ale już tego nie robią, miały wskazać przyczynę tej decyzji. Najwięcej respondentów zaprzestało konsultacji, ponieważ udało im się osiągnąć oczekiwane rezultaty (46 odpowiedzi). Kolejnym powodem zaprzestania korzystania z pomocy był brak środków finansowych na regularne konsultacje (33 odpowiedzi). Ankietowani wskazywali również, że spotkania nie przynosiły efektów (26 osób), specjalista nie spełniał ich oczekiwań (19 osób), rozpoczęcie samodzielnej pracy z psem nad wyeliminowaniem problemów (4 osoby), brak konsekwencji, czy akceptacja problemów.

Osoby, które nigdy nie zdecydowały się na skorzystanie z pomocy specjalisty, odpowiadały, że samodzielnie prowadziły treningi dla psa (70 odpowiedzi). Brak środków finansowych był powodem zgłoszonym przez 37 respondentów, a brak dostępnych specjalistów w okolicy miejsca zamieszkania oraz niechęć do konsultacji prowadzonych w trybie online – 12 osób. Odpowiedź „nie widzę potrzeby korzystania z pomocy specjalisty, ponieważ nie dostrzegam nic, nad czym powinniśmy pracować z psem” wybrały 34 osoby. Pojawiły się również przyczyny takie jak: mam zamiar (6 odpowiedzi), sam jestem specjalistą (2 odpowiedzi). Niektóre odpowiedzi internautów:

- Kobieta w wieku 18-25 lat: *Pozostali członkowie rodziny, mieszkający z psem, nie wyrażali zgody na pracę ze specjalistą.*

- Kobieta w wieku 46-55 lat: *Nie są to aż tak wielkie problemy.*
- Kobieta w wieku 18-25 lat: *Po zabranii go ze schroniska (miał około 4 miesiące) chodziliśmy do psiego przedszkola, obecnie chodzimy na zorganizowane spacerki powiązane z wychowaniem pieska.*

Ankietowani zostali zapytani również o to, co sprawia im największą trudność w opiece nad adoptowanym psem. Na to pytanie odpowiedziało 297 internautów, z czego 82 osoby (27,6%) stwierdziły, że nie ma takiej rzeczy. Najczęściej wymieniano: agresję w stosunku do innych zwierząt (28 odpowiedzi), lęk (22 odpowiedzi), agresję w stosunku do ludzi (21 odpowiedzi). Pojawiały się także: problemy zdrowotne (16 odpowiedzi), lęk separacyjny (15 odpowiedzi), zrozumienie przyczyn zachowania psa (13 odpowiedzi), reaktywność (12 odpowiedzi), radzenie sobie z fobią (12 odpowiedzi), niszczytelstwo (10 odpowiedzi) oraz nadmierna wokalizacja (9 odpowiedzi). Odpowiedzi pozostałych respondentów wskazały, iż problemy, z którymi mierzą się właściciele, potrafią znacząco różnić się od siebie i wynikać z odmiennych doświadczeń. Wybrane wypowiedzi ankietowanych (z zachowaniem oryginalnej pisowni):

- Kobieta 18-25 lat: *Nie byliśmy świadomi, że pies jest aż tak nieprzystosowany i wymaga aż tyle pracy. Byłam gotowa na pracę z nowym psem i tak, ale nie zostaliśmy o tym odpowiednio poinformowani. Jeżeli ktoś nie miałby tyle cierpliwości, mogłoby się to skończyć oddaniem psa.*
- Kobieta w wieku 36-45: *Nadreaktywność, cały czas sama pracuję z psem i po kilku latach wiem, że nie wszystkie niepożądane zachowania da się wyeliminować, ale udaje się je zminimalizować.*
- Kobieta w wieku 26-35 lat: *Zmienność nastroju i to, że są dni, kiedy współpraca układa się świetnie, a są takie dni, kiedy pies absolutnie nie słucha i ma swoje pomysły na wszystko.*
- Kobieta w wieku 36-45 lat: *Leży cały dzień w jednym miejscu, boi się w szczególności jednego z domowników. Nie jest szczęśliwym psem i nie wiemy co zrobić, żeby był szczęśliwy.*
- Kobieta w wieku 26-35 lat: *Opanowanie oszczekiwania wszystkich, którzy przechodzą obok naszego domu. Na spacerach udało się to opanować, w domu niestety nie do końca.*
- Kobieta w wieku 36-45 lat: *Zaufanie psa do mnie i agresja do moich kotów. A pies niby miał tolerować koty.*
- Kobieta w wieku powyżej 55 lat: *Ma bardzo silny instynkt łowiecki, ucieka, nie daje się odwołać.*

Opisywane przez właścicieli przypadki świadczą o różnorodnym podejściu właścicieli do roli, jaką pies powinien pełnić w ich życiu. Niektórzy akceptują adoptowane zwierzęta takimi, jakimi są, rozumieją ich potrzeby i starają się je zaspokajać. Innym przeszkadzają zachowania, które ten gatunek ma zakodowane genetycznie

(wokalizacja, instynkt łowiecki) lub takie, które są naturalne również wśród ludzi (zmienność nastroju, pobudzenie, przebudźcowanie). Nierzadko opiekunowie zwierząt nie dostrzegają błędów, które sami popełniają podczas utrzymywania relacji ze swoimi pupilami. Przypadkowo wzmocniają niepożądane zachowania, wymagają od podopiecznych zmian bez uprzedniej nauki, nie rozumieją przyczyn występowania niektórych zachowań, oczekują stabilności emocjonalnej, jednocześnie nie potrafiąc zachować spokoju w trudnych sytuacjach. Najczęściej wynika to przede wszystkim z braku wiedzy i nieświadomości w zakresie potrzeby jej zdobywania.

Podsumowanie i wnioski

Właściciele psów adoptowanych ze schronisk powszechnie mierzą się z występującymi u nich zachowaniami względnie lub bezwzględnie niepożądanymi. Często historia psa przed znalezieniem się w schronisku jest nieznana, co może skutkować trudnościami w opiece nad zwierzęciem i zwiększeniem ryzyka nasilania się problemów behawioralnych. Rola pracowników schronisk odpowiedzialnych za rozpoznanie osobowości psa i zarządzanie przez nich informacją w procesie adopcyjnym jest kluczowa.

Około połowa psów przebywająca w schronisku mierzyła się z czynnikami powodującymi agresję w stosunku do innych zwierząt. To zachowanie niepożądane okazało się również najczęściej występującym (obok fobii) już po adopcji. Zwierzęta przez pierwszy miesiąc w nowym domu w większości (52,1%) były przestraszone i wycofane. Zmiany w ich zachowaniu najwięcej osób dostrzegano 2-3 miesiące po adopcji, a niemal wszyscy ankietowani (92,2%) uznali zmiany za pozytywne. Najłatwiejszymi do wyeliminowania zachowaniami niepożądanymi były: neutrzymywanie higieny oraz niszczytelstwo.

Większość ankietowanych (57,3%) korzystało lub korzysta z pomocy specjalisty w sprawie zachowania swojego psa. Najpopularniejszym okazał się behawiorysta (84,5%), a najmniej osób zdecydowało się na kontynuację współpracy ze specjalistą ze schroniska (8,5%). Najczęściej właściciele adoptowanych zwierząt rezygnowali z konsultacji, ponieważ udało się osiągnąć oczekiwane rezultaty.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że:

1. U psów adoptowanych ze schroniska nastąpiła poprawa zachowania i udało się wyeliminować część zachowań niepożądanych.
2. Konieczne jest wprowadzenie zasad postępowania w schroniskach polegających na informowaniu osób o możliwości występowania problemów behawioralnych.
3. Pomocne może okazać się organizowanie szkoleń dla osób adoptujących psy ze schroniska w celu poszerzenia ich wiedzy na temat opieki nad zwierzęciem oraz sposobach radzenia sobie z ewentualnymi trudnościami.

- Literatura:** 1. **Boruta A., Sienkiewicz M., Brzozowski M.**, 2014 – Problemy behawioralne psów adoptowanych ze schroniska. *Przegląd Hodowlany* 6, 36-39. 2. **Dehase J.**, 2006 – Agresja u psów. Postępowanie w przypadku zachowań agresywnych u psów. Wydawnictwo Galaktyka Sp. z o.o. 3. **Dulis M., Mituniewicz T.**, 2019 – Wpływ przebywania psów w schroniskach na występowanie zachowań stereotypowych. *Przegląd Hodowlany* 3, 18-20. 4. **Duszyńska A., Han D.**, 2016 – Występowanie zachowań niepożądanych u psów. *Zeszyty Studenckiego Ruchu Naukowego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach*, 25(2): 49-57. 5. **Eckroate N., Owens P.**, 2008 – Zaklinacz psów. Podaj łapę, waruj, siad, czyli szkolenie czworonoga. Wydawnictwo Helion flora i fauna. 6. **Gałużka J.**, 2013 – Aria, nie! Skuteczne rozwiązywanie problemów. Wydawnictwo Galaktyka Sp. z o.o. 7. **Herron M.E., Kirby-Madden T.M., Lord L.K.**, 2014 – Effects of environmental enrichment on the behavior of shelter dogs. *JAVMA*, 244(60): 687-692. 8. **Horowitz A.**, 2011 – Oczami psa, co psy wiedzą, myślą i czują. Wydawnictwo Czarna Owca, 283-285. 9. **Karpiński M., Mazurkiewicz T., Czyżowski P.**, 2012 – Modyfikacja czynników środowiskowych w schronisku dla zwierząt i jej wpływ na sukces adopcyjny. *Życie Weterynaryjne* 87(8): 692-694. 10. **Kosińska J.**, 2003 – Zaburzenia psychiczne i najczęstsze problemy z zachowaniem psów. *Magazyn Weterynaryjny* 12, 46-50. 11. **Levine E.D.**, 2009 – Fobie dźwiękowe. [W]: *Medycyna behawioralna psów i kotów* (pod red. Horowitz D. F., Mills D. S.). Wydawnictwo Galaktyka Sp. z o.o., Łódź, 171-179. 12. **Lopes J.V.S.R., Daud N.M., Young R.J., Azevedo C.S.**, 2022 – To pet or to enrich? Increasing dogs' welfare in veterinary clinics/shelters: A pilot study. *Journal of Veterinary Behavior* 52-53, 31-36. 13. **Łapińska J.**, 2015 – Praca behawiorysty w schronisku dla zwierząt. *Vet Personel* 4, 36-38. 14. **Mamzer H.**, 2020 – Braki urozmaiceń środowiskowych w schroniskach dla bezdomnych zwierząt – ludzka percepcja potrzeb zwierząt a ich dobrostan. *Życie Weterynaryjne* 95(5): 273-280. 15. **Rode B.**, 2015 – Przegląd najnowszych badań dotyczących dobrostanu i zachowania się zwierząt. *Życie Weterynaryjne* 90(10): 657-660. 16. **Wojtków P., Zaniowska-Wojtków Z.**, 2021 – Szczeka, merda, mówi. Jak być najlepszym człowiekiem dla swojego psa. Wydawnictwo Znak Literanova. 17. **Zych M.**, 2021 – Wybrane aspekty zarządzania informacją w procesie adopcji psów – studium przypadku Biskopota. [W]: *Horyzonty informacji* 2 (pod red. Korycińska P.). Biblioteka Jagiellońska, Kraków, 66-89.

Behaviour of dogs after adoption from a shelter

Anna Wójcik, Zuzanna Dzedzic

Summary

Dogs play a variety of roles in people's lives, and it is not uncommon for dog owners to lack sufficient knowledge to meet the needs of their pet and cope with daily difficulties. Failure to recognize the need for development in this regard can result in exacerbation of behavioural problems. The purpose of this study was to assess the changes in dogs' behaviour after adoption from a shelter and to verify the persistence of types of behaviour considered undesirable by either the shelter staff or the new owners. Owners of dogs adopted from shelters are commonly faced with relatively or absolutely undesirable behaviours. Often the dog's history prior to its placement in a shelter is unknown, which can result in difficulties in caring for it and increase the risk of exacerbation of behavioural problems. The role of shelter staff responsible for recognizing the dog's personality and their management of information during the adoption process have proven to be crucial. Approximately half of the dogs housed in the shelter faced factors causing aggression towards other animals. This was the most common type of undesirable behaviour (alongside phobias) after adoption. Most dogs were fearful and withdrawn (52.1%) during the first month in their new home. Changes in their behaviour were most often observed 2–3 months after adoption, and nearly all respondents (92.2%) considered the changes to be positive. The undesirable behaviours most easily eliminated were destructiveness and failure to maintain hygiene. The majority of respondents (57.3%) had used or were currently using the services of a specialist to help with their dog's behaviour. These were most often behaviourists (84.5%), while the fewest respondents had chosen to continue working with a specialist from the shelter (8.5%). The owners most often discontinued the consultations because satisfactory results had been achieved. The following can be concluded from the survey: 1. The behaviour of dogs adopted from the shelter showed improvement, and some of their undesirable behaviours were eliminated. 2. Shelters need to implement a policy of informing people of the possibility of behavioural problems. 3. It may be helpful to organize training sessions for people adopting dogs from a shelter in order to increase their knowledge of how to care for the animal and how to deal with potential difficulties.

KEY WORDS: undesirable behaviour, adoption, dogs, shelter